

Михайло Кривинюк в Острозі: перший раз за наукою, другий – в острог

Ведучий рубрики Микола МАНЬКО,
директор Державного історико-куль-
турного заповідника м. Острога

Сто п'ятнадцять років тому – в лип-
ні 1907 р. – тюремні ворота острозької в'язниці (на фото) закрилися
за спиною нашого земляка Михайла
Кривинюка. Це було його друге три-
вале перебування у нашому місті і
друге (але не останнє в житті) місце
ув'язнення.



Михайло Васильович Кривинюк –
український філолог і громадський
діяч. Друг славнозвісної родини Ко-
сачів, а згодом і член цієї родини
(1904 р. він одружився з Ольгою Пе-
трівною Косач (на фото)), довгі роки
був довіреною особою Лесі Українки
– старшої сестри своєї дружини – в її
літературних і громадських
справах.

М. Кривинюк народився
1871 р. в сім'ї панського са-
дівника. Його мала батьків-
щина – с. Гнівниця Плучнян-
ської волості Острозького
повіту – нині зветься селом
Поліським і донедавна на-
лежало до Ізяславського
району на Хмельниччині
(нині Плучнянська грома-
да Шепетівського району).
Гімназійну освіту за шість
класів юнак отримав 1891
р. в нашому Острозі, де на
той час була лише прогім-
назія, а завершував її у губер-
нському місті Житомирі. По тому навчався на
медичному і фізико-математично-
му факультетах університету Києва.
Там він увійшов у кола української
інтелігенції та діячів визвольного
руху. Вперше був заарештований за
розповсюдження нелегальної літе-
ратури у 1896 р.; 15 місяців відсидів

у Лук'янівській в'язниці. В'язню цар-
ської тюрми Михайлу Кривинюку (ще
не своєму) присвячена одна з поезій
Лесі Українки. Після звільнення і ви-
сылання за межі України йому був
закритий шлях до університетської
освіти в Російській імперії, тож далі
він навчався за її межами – у політех-
ніках Львова і Праги. Під час приїзду
влітку 1907 р. в рідні краї на вакації М.
Кривинюк був заарештований цар-
ською поліцією у батьківській госпо-
ді і етапований у в'язницю
повітового міста, де ко-
лись учився у прогімназії.
В Острозькому острозі М.
Кривинюка протримали
три місяці. Звільнений на
поруки, наступного року,
він був виправданий на
судовому процесі у Жи-
томирі. В мікрореволюцій-
не десятиліття працював
банківським службовцем,
був активним діячем укра-
їнських товариств у Києві і
Катеринославі (нині місто
Дніпро).

А третє ув'язнення М.
Кривинюка припадає вже
на час утвердження в СРСР
одноособової диктатури Й.
Сталіна. В 1920-і рр. наш
земляк брав активну участь
у процесах українізації – і
як педагог загальноосвітніх
шкіл і технікумів, і як пра-
цівник кооперації, і як уче-
ний співробітник Інституту
української наукової мови.
В інституті він розробляв
українську сільськогоспо-
дарську термінологію для
словників, а заодно готував
і кошториси їх видання.

1929 р. Михайло Кривинюк був
звинувачений у належності до анти-
радянського підпілля і включений до
списку підсудних на сфабриковано-
му процесі у справі «Спілки визво-
лення України». Цей судовий процес,
що відбувався на сцені Харківської
опери («Опера «СВУ»,
лібрето ГПУ», – як жар-
тували сміливці), мав
продемонструвати як
міць влади, так і її гу-
манність до ворогів.
Підсудні найчастіше
отримували невеликі
або й умовні термі-
ни ув'язнення. Після
звільнення Михайло
Васильович – замість
укладання наукових
словників змушений
був вести бухгалтер-
ські книги на Бес-
сарабському ринку.

Великий Терор 1937 – 1938 рр. у Кра-
їні Рад обминув його. Чи то причина
була у немолодомому віці, чи захистило
його ім'я Лесі Українки, але зі смертю
Михайло Кривинюк зустрівся вже на
восьмому десятку життя. Це сталося
1 вересня 1944 р. – і не у підвалі ка-
тінні, а під колесами залізничного по-
тяга в евакуації на Уралі. ■

